

НАПРЯМИ АКТИВІЗАЦІЇ УЧАСТІ ГРОМАДСЬКОСТІ У МІСЦЕВОМУ САМОВРЯДУВАННІ В МІСТАХ УКРАЇНИ

Анотація

В аналітичній записці на основі аналізу даних офіційної статистики, соціологічного опитування населення та експертного опитування¹ визначено основні проблеми у питаннях відкритості діяльності органів місцевого самоврядування та їх співпраці з громадськістю, обґрунтовано рекомендації щодо підвищення ефективності взаємодії між органами місцевого самоврядування та громадами.

---

¹ Усі дані, що використовуються в аналітичній записці, були отримані в межах проекту «Формування політики, ґрунтованої на фактах, в сфері місцевого самоврядування в Україні», який реалізовує Всеукраїнська асоціація органів місцевого самоврядування «Асоціація міст України» спільно з Норвезьким інститутом міських і регіональних досліджень (NIBR) та Норвезькою Асоціацією місцевих і регіональних влад (KS). Більш детальна інформація про дані наведена в Додатку 1.

НАПРЯМИ АКТИВІЗАЦІЇ УЧАСТІ ГРОМАДСЬКОСТІ У МІСЦЕВОМУ САМОВРЯДУВАННІ В МІСТАХ УКРАЇНИ

Гостра необхідність реформування місцевого самоврядування в Україні обумовлює актуальність залучення громадян до прийняття рішень на місцевому рівні, підвищення ефективності діяльності органів місцевого самоврядування (ОМС) у забезпеченні відкритості та співпраці з громадськістю.

У питаннях взаємодії ОМС та громадськості існує певний поступ. Так, наприклад, 99,1 % експертів відзначили, що думка громадян враховується (постійно враховується – 23,6 %, досить часто враховується – 54,7 %, враховується, але дуже рідко – 20,9 %). Жоден з опитаних експертів не сказав, що думка громадян не враховується. Також більшість експертів наголосили (87,4 %), що представники місцевої влади дослухаються до думки громадян. 83,0 % експертів не погоджуються з думкою, що в їхньому місті інтереси представників місцевої влади важливіші за інтереси більшості населення.

Думку експертів – представників ОМС підтверджують окремі дані офіційної статистики (табл. 1).

Таблиця 1
Показники, що характеризують врахування думки громадян місцевою владою
(за статистичними даними), 2013 р.

Показники	Узагальнене значення для групи міст, %
Частка задоволених звернень до ЦНАП	93,5
Частка звернень громадян, що вирішено позитивно або на які дано роз'яснення	89,2
Частка підтриманих ініціатив громадських рад	86,2
Частка підтриманих ініціатив консультативно-дорадчих органів	85,1
Частка вирішених звернень на гарячу лінію міста	58,4
Частка врахованих місцевих ініціатив	32,3
Частка підтриманих пропозицій, залишених у скриньках в ЦНАП	32,1

Так, у досліджуваних містах задоволеними є 73,1-100 % звернень до ЦНАПів (в середньому 93,5 %). Частка звернень громадян, що вирішено позитивно або на які дано роз'яснення, в групі досліджуваних міст становить

89,2 % (у 5 містах – 100 %). Частка підтриманих ініціатив громадських рад – 86,2 %, ініціатив консультативно-дорадчих органів – 85,1 %. У 13 містах частка вирішених звернень на гарячу лінію становить понад 50 % (у 6 містах – 100 %). Нижчими є показники врахованих місцевих ініціатив (32,3 %) та підтриманих пропозицій, залишених у скриньках в ЦНАП (32,1 %). Причому, експерти ефективність місцевих ініціатив оцінили на 3,3 бали за 5-бальною шкалою.

Основні проблеми участі громадськості у місцевому самоврядуванні в містах України:

1. Невпевненість громадськості у власних силах як суб'єкта співпраці з органами місцевого самоврядування. Рівень свого впливу на процеси прийняття рішень на місцевому рівні респонденти оцінили не дуже високо: 0,9 % усіх опитаних зазначили, що мають значний вплив, 6,4 % – мають певний вплив, 19,7 % – мають незначний вплив, а 68,3 % вважають, що взагалі не впливають. В середньому їхня оцінка становила 1,5 за 4-бальною шкалою. Експерти оцінили можливості впливу громадян на процеси прийняття рішень на місцевому рівні в середньому на 2,1 за 4-бальною шкалою. В обох випадках цей показник, звісно, є загрозово низьким.

2. Недооцінка з боку населення громадських об'єднань як платформи для ефективної взаємодії з органами місцевого самоврядування. Участь громадян у різноманітних громадських об'єднаннях, де вони обговорюють і вирішують важливі проблеми громади, не завжди супроводжується впевненістю у власних силах впливати на місцеву політику. Зокрема, стверджувальну відповідь на запитання «Чи маєте Ви можливість впливати на рішення влади?» дали 33,4 % респондентів – членів ОСББ, 33,3 % респондентів – членів громадських рад, 27,3 % респондентів – членів політичних партій, 25 % респондентів – членів громадських організацій, 18,2 % респондентів – членів вуличних комітетів.

У цьому випадку до уваги бралися відповіді лише тих респондентів, які зазначили, що беруть активну участь у діяльності об'єднання, а не лише формально рахуються його учасником.

3. Часте ігнорування думки громадськості при прийнятті рішень представниками органів місцевого самоврядування. Невпевненість населення у результативності власних дій і можливостях впливати на процеси прийняття рішень на місцевому рівні пов'язана з тим, що громадяни вважають, що органи місцевого самоврядування мало враховують їхню думку. Лише 16,2 % опитаних громадян сказали, що їхня думка буде врахована при прийнятті рішень місцевою владою. 26,8 % опитаних громадян відповіли, що їхня думка зовсім не буде врахована місцевою владою, і 26,6 % – скоріше не буде врахована (разом – 53,2 % усіх респондентів). Причому переважаюча частка цієї групи песимістично налаштованих громадян (68,0 %) вважає, що в їхньому місті інтереси представників місцевої влади важливіші за інтереси більшості населення, і що представники місцевої влади не дослухаються до думки громадян (69,7 %).

4. Неналежна якість інформування населення про діяльність органів місцевого самоврядування та про те, на що витрачені гроші платників податків.

Згідно з офіційними статистичними даними частка охоплення населення місцевою газетою в усіх містах в середньому складає 4,3 %. Міське радіо і місцеве телебачення як засоби поширення інформації про діяльність органів місцевого самоврядування більш поширені в містах обласного значення, ніж у містах-обласних центрах. Водночас в містах-обласних центрах заходи для ЗМІ органами місцевого самоврядування проводяться частіше, ніж в містах обласного значення. Середня кількість журналістів у пулі в містах обласного значення (14,8) суттєво не відрізняється від відповідного показника в містах-обласних центрах (15,7).

Об'єктивність висвітлення інформації у ЗМІ про міські ради респонденти оцінили у 3,3 бали, про міських голів – 3,2 бали, про обласні державні адміністрації – 3,2 бали.

Співставлення соціопитування з офіційними статистичними даними щодо комунальних ЗМІ показало, що більше значення має не стільки рівень охоплення населення певним видом ЗМІ, наклад, кількість годин ефіру, скільки форма представлення і змістовність інформації, які впливають на зацікавленість громадян.

Населення і представники органів місцевого самоврядування по-різному оцінюють якість інформування громадян місцевою владою (рис. 1). Наприклад, більшість експертів (81,8 %) погоджуються з тезою, що представники місцевої влади добре інформують громадян про актуальні питання, які обговорюються в міській раді; на противагу, 39,4 % населення погоджуються з цією думкою, а 51,7 % – ні. Подібна асиметрія в поглядах є щодо тези, що представники місцевої влади добре інформують громадян про те, на що витрачені гроші платників податків (61,2 % експертів погоджуються, 26,2 % експертів не погоджуються; 18,7 % населення погоджуються, 69,2 % населення не погоджуються).

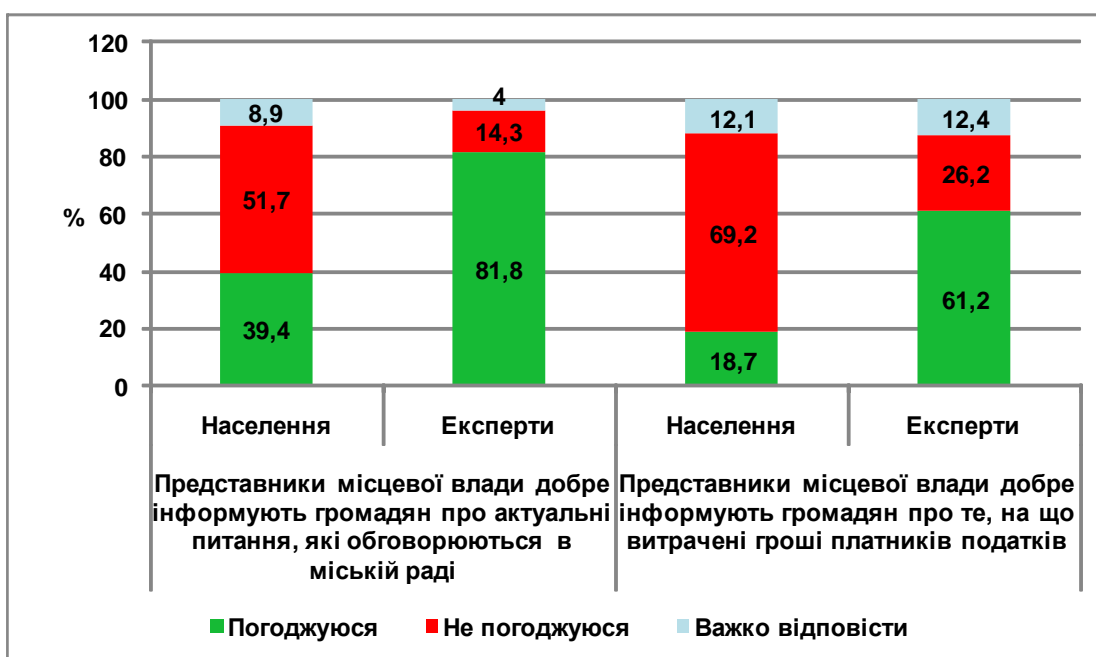

Рис. 1. Співставлення відповідей населення та експертів щодо якості інформування громадян місцевою владою

Як виявилося, громадяни, які позитивно і негативно оцінюють якість інформування населення місцевою владою, мають приблизно однакові пріоритети серед джерел отримання інформації. Так, найбільш популярним джерелом є телебачення. У тих, хто не погоджується з тезами про належну якість інформування, на другому місці виступає отримання інформації від родичів, колег, знайомих. У тих респондентів, які згодні з добрим рівнем інформування, на другому місці є газети.

Важливим є той аспект, що респонденти, які вважають добрим інформування громадян про актуальні питання, які обговорюються в міській раді, і про те, на що витрачені гроші платників податків, більш активно користуються всіма джерелами отримання інформації, на відміну від респондентів, незадоволених інформуванням (про це свідчать більші значення відсотків у табл. 2). Отже такі громадяни володіють більш широкою інформаційною базою, що дає їм ширші можливості для порівняння інформації з різних джерел і формулювання власних висновків про діяльність місцевої влади.

Неналежна якість інформування населення частково обумовлена недоліками законодавства. Так, Закон України «Про місцеве самоврядування» у п. 1 статті 59 вказує, що рада в межах своїх повноважень приймає нормативні та інші акти у формі рішень. Пункт 5 статті 59 визначає що рішення ради нормативно-правового характеру набирають чинності з дня їх офіційного оприлюднення, якщо радою не встановлено більш пізній строк введення цих рішень в дію. Але діючий закон жодним чином не регламентує, у які терміни та у який спосіб дані рішення мають бути оприлюднені. Пункт 11 цієї ж статті визначає що акти органів та посадових осіб місцевого самоврядування доводяться до відома населення. Та знову жодного визначення, коли та у який спосіб це має бути зроблено.

5. Пасивність громадян в пошуку інформації про діяльність органів місцевого самоврядування, що призводить до неповного і некоректного розуміння ними стану справ у місцевій політиці. Особливе значення має

таке джерело, як отримання інформації від родичів, колег, знайомих; ним активніше користуються ті, хто не погоджується з тезами про належну якість інформування.

Таблиця 2

Порівняння джерел отримання інформації респондентів, які позитивно і негативно оцінюють якість інформування громадян місцевою владою

Джерела отримання інформації про діяльність міської ради	Представники місцевої влади добре інформують громадян про актуальні питання, які обговорюються в міській раді		Представники місцевої влади добре інформують громадян про те, на що витрачені гроші платників податків	
	Не погоджуюся, %	Погоджуюся, %	Не погоджуюся, %	Погоджуюся, %
Телебачення	78,2	88,3	79,0	93,3
Радіо	24,6	34,4	27,4	33,8
Газети	36,1	54,1	39,9	56,1
Інтернет	37,7	45,1	40,1	44,6
Від родичів, колег, знайомих	43,1	40,1	44,6	33,5
З оголошень, листівок, які розміщуються в громадських місцях	7,8	11,2	8,4	9,7
На роботі, при роботі з відповідними документами	3,4	4,8	3,4	4,0
З Дошки оголошень	3,5	7,7	4,6	6,8
Інше	0,6	0,5	0,6	1,1

У цієї категорії населення це джерело є на другому місці і за своєю суттю є досить пасивним та суб'єктивним способом отримання інформації. Ця обставина особливо знакова на фоні того факту, що з тих респондентів, які не погоджуються з тезою, що представники місцевої влади добре інформують громадян про актуальні питання, які обговорюються в міській раді, 12,4 % зазначили, що взагалі не цікавляться місцевою політикою. Серед незгідних з думкою, що представники місцевої влади добре інформують громадян про те, на що витрачені гроші платників податків, 10,7 % взагалі не цікавляться місцевою політикою. У той же час, громадяни, які позитивно висловлювалися про якість інформування місцевою владою, продемонстрували вищий рівень зацікавленості місцевою політикою; серед

них взагалі незацікавлених було 6 %. Причому за кількістю респондентів ці відмінності є ще разючіші, ніж у відсотковому порівнянні. Отже, цілком можливим поясненням незадоволеності частини населення рівнем інформування місцевою владою є пасивність громадян в пошуку інформації.

6. Недостатньо ефективне використання органами місцевого самоврядування інструментів і методів співпраці з територіальною громадою. ОМС не завжди в повному обсязі залучають наявні інструменти співпраці з територіальною громадою, з певним консерватизмом ставляться до нових методів співробітництва та комунікації. Так, наприклад, поряд із ЗМІ важливим джерелом отримання інформації про діяльність органів місцевого самоврядування для населення є Інтернет, зокрема офіційні веб-сторінки міських рад і міських голів. Згідно опитування та цей канал зв'язку активно використовується населенням для обговорення політичних питань. Однак у містах обласного значення експерти вище оцінили ефективність цієї форми взаємодії, ніж у містах-обласних центрах, незважаючи на більш активну участь в обговоренні політичних питань через Інтернет саме мешканців обласних центрів.

Перешкоди, які заважають мешканцям впливати на процеси прийняття рішень на місцевому рівні

Важливо зазначити, що, як населення міст, так і представники органів місцевого самоврядування (експерти) мають в окремих аспектах подібне бачення перешкод, котрі заважають мешканцям впливати на процеси прийняття рішень на місцевому рівні (табл. 3). Так, наприклад, суттєвою перешкодою є недосконалість законодавства, що регулює питання взаємодії органів місцевого самоврядування та громадськості (так вважають 25,3 % експертів та 14,1 % населення), а також його незнання громадянами (38,7 % експертів та 10,3 % населення).

Таблиця 3

Розподіл відповідей на запитання «Що, на Вашу думку, заважає мешканцям нашого міста впливати на процеси прийняття рішень на місцевому рівні?»

Варіанти відповідей	Відповіді експертів «Так», %	Відповіді населення «Так», %
Нічого не заважає	24,4	16,6
Брак часу	8,9	17,1
Загроза протидії з боку органів влади, керівництва тощо	3,1	7,1
Відсутність однодумців	2,2	4,2
Незнання законодавства, що регулює ці питання	38,7	10,3
Недосконалість законодавства, що регулює ці питання	25,3	14,1
Пасивність громадян	53,3	Цього варіанту відповіді не було в анкеті
Низький фаховий рівень представників неурядових організацій	17,8	Цього варіанту відповіді не було в анкеті
Упевненість, що мої дії не принесуть бажаного результату	Цього варіанту відповіді не було в анкеті	35,5
Інше	0,9	3,1

Особливої уваги заслуговує той аспект, що 53,3 % експертів вважають, що пасивність громадян заважає мешканцям міста впливати на процеси прийняття рішень на місцевому рівні. Пасивність громадськості, яка відверто ігнорує ініціативи міської влади, є й однією з основних причин негативного враження у представників органів місцевого самоврядування від співпраці з громадськістю (41 % серед тих, хто повідомив про негативні враження).

Зауважимо, що експерти назвали такі **причини, що перешкоджають представникам органів місцевого самоврядування міста ефективно взаємодіяти з громадськістю:**

- 1) недосконалість законодавства, що регулює ці питання – 26 %;
- 2) низька мотивація у представників органів місцевого самоврядування з впровадження форм взаємодії з громадськістю – 19 %;
- 3) брак часу і надмірна завантаженість посадовими обов'язками – 14 %;
- 4) формальність такої взаємодії – 13 %;
- 5) брак необхідного матеріального та технічного забезпечення – 12 %;

б) нестача певних навичок у представників органів місцевого самоврядування з впровадження форм взаємодії з громадськістю – 10 %;

7) наявність попереднього негативного досвіду взаємодії з громадськістю – 6 %.

Наявні перешкоди та проблеми у питаннях відкритості діяльності органів місцевого самоврядування та їх співпраці з громадськістю потребують здійснення регіональної та місцевої політики у таких напрямках, як: усунення правових недоліків здійснення взаємодії органів місцевого самоврядування з громадськістю; полегшення доступу громадськості до інформації щодо діяльності ОМС; покращення якості інформування населення; активне залучення громадян до консультування та прийняття владних рішень; формування довіри населення до ОМС.

Ці завдання доцільно реалізовувати, беручи за приклад кращі практики щодо ефективної взаємодії ОМС з громадськістю та забезпечення прозорості діяльності органів місцевого самоврядування (Додаток 2).

З метою активізації участі громадськості у місцевому самоврядуванні в містах України доцільним є здійснення таких заходів:

1. Кабінету Міністрів України для нівелювання правових недоліків щодо термінів та характеру розміщення інформації про діяльність органів місцевого самоврядування ініціювати прийняття законопроекту «Про внесення змін до Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» в частині офіційного оприлюднення актів органів та посадових осіб місцевого самоврядування.

З метою усунення неврегульованості зазначеного питання у законопроекті пропонується у статті 59 Закону чітко визначити, що акти органів та посадових осіб місцевого самоврядування доводяться до відома населення шляхом їх опублікування у офіційних виданнях і друкованих засобах масової інформації відповідних органів та розміщення на офіційних

веб-сайтах органів місцевого самоврядування в глобальній інформаційній мережі Інтернет у термін не більше чотирнадцяти днів з дня прийняття (Додаток 3).

2. Кабінету Міністрів України на виконання Цілі 3 Державної Стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року², яка містить низку завдань з підвищення якості та ефективності роботи місцевих органів влади, зобов'язати місцеві держадміністрації розробити план заходів навчально-інформаційного характеру з питань взаємодії з громадськістю, зокрема за таким напрямками:

- Організація тренінгів для громадськості та органів місцевого самоврядування щодо поширення знань про форми та методи залучення громадян до процесу прийняття владних рішень, інструменти доступу до публічної інформації.

- Навчання представників організацій громадянського суспільства ефективним методикам проведення громадської експертизи діяльності органів місцевої влади; один зі шляхів – визначення органами місцевого самоврядування пулу організацій, відповідальних за проведення такого навчання. Відповідним рішенням закріпити обов'язковість інформування представників організацій громадянського суспільства, які беруть участь у конкурсі на отримання гранту, фінансування проектів від місцевої влади, про можливість участі у такому навчанні.

- Запровадження для членів громадських рад та консультативно-дорадчих органів при органах місцевого самоврядування спеціального курсу навчання, тренінгів щодо механізмів взаємодії громади і місцевої влади, що забезпечить підвищення ефективності такої співпраці.

- Проведення тренінгів для працівників ЖЕКів з питань методів ефективної співпраці з громадою.

---

² Державна Стратегія регіонального розвитку на період до 2020 року. Затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 6 серпня 2014 р. № 385. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/385-2014-%D0%BF>.

- Розробка та поширення буклетів про механізми взаємодії громадськості з місцевими органами влади, можливості участі громадян у прийнятті рішень щодо спрямування бюджетних коштів на розвиток міста. Такі методичні матеріали доцільно розміщувати на офіційних Інтернет сторінках місцевих органів влади та розповсюджувати електронними каналами комунікації серед цільових груп населення.

3. Міністерству регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України продовжити у 2015 р. конкурс «Кращі практики місцевого самоврядування», затверджений наказом директора Департаменту регіонального розвитку та проектного управління Мінрегіонбуду № 96 від 28.03.2014 р., що посилюватиме мотивацію органів місцевого самоврядування до використання наявного потенціалу співпраці з громадами. З метою забезпечення поширення кращих проектів і програм органів місцевого самоврядування з питань соціально-економічного розвитку доповнити пункт 2.1 Положення про конкурс «Кращі практики місцевого самоврядування»³ таким обов'язком організатора конкурсу: «Організатор через ЗМІ та інші канали комунікації поширює інформацію про кращі практики та ініціативи переможців конкурсу». Така інформаційна кампанія стане інструментом заохочення до подальших напрацювань у напрямі підвищення стандартів якості життя громади, відкритості взаємодії між органами місцевого самоврядування та громадами.

Регіональний філіал у м. Львові

(*В.В. Засадко*)

№ 9, Серія «Громадянське суспільство»

---

³ Про затвердження Положення про конкурс «Кращі практики місцевого самоврядування» Мінрегіон України; Наказ, Положення від 28.03.2014 № 96 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/z0419-14>.

ДОДАТОК 1**ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ДАНИХ,
ВИКОРИСТАНИХ В АНАЛІТИЧНІЙ ЗАПИСЦІ**

Усі дані, що використовується в аналітичній записці, були отримані в межах проекту «Формування політики, ґрунтованої на фактах, в сфері місцевого самоврядування в Україні», який реалізовує Всеукраїнська асоціація органів місцевого самоврядування «Асоціація міст України» спільно з Норвезьким інститутом міських і регіональних досліджень (NIBR) та Норвезькою асоціацією місцевих і регіональних влад (KS).

Зокрема, використано три типи даних:

- 1) дані офіційної статистики, надані міськими виконавчими комітетами;
- 2) дані соціологічного опитування населення;
- 3) дані експертного опитування.

Дані офіційної статистики, опитування населення та експертного опитування були зібрані у 7 містах-обласних центрах та у 8 містах обласного значення України, а саме: Бердянськ, Бориспіль, Вінниця, Івано-Франківськ, Кам'янець-Подільський, Коростень, Кривий Ріг, Луцьк, Львів, Павлоград, Первомайськ, Рівне, Черкаси, Чернігів, Чугуїв.

Соціологічне опитування населення проводилося в червні-липні 2014 року в 15 містах, згаданих вище. Метод опитування – структуроване інтерв'ю у форматі «віч-на-віч» за місцем проживання респондентів. У кожному місті було опитано по 100 осіб. Загальна вибірка склала 1500 осіб. Вибірка – репрезентативна для дорослого населення досліджуваних міст України, багатоступенева, стратифікована, з використанням квотного методу відбору респондентів на останньому етапі. При опитуванні респондентів витримувалися квоти за двома ознаками: вік і стать. У загальному випадку при довірчому інтервалі 95 % статистична похибка для всього масиву даних не перевищила 2,6 %.

Під час експертного опитування (1-21 липня 2014 р.) у якості експертів виступали депутати місцевих рад та співробітники (керівники або заступники керівників структурних підрозділів) виконавчих органів місцевого самоврядування. Метод опитування – структуроване інтерв'ю у форматі «віч-на-віч» за місцем роботи експертів або самозаповнення анкети експертами. У кожному із міст було опитано по 15 експертів, включаючи 10 депутатів та 5 співробітників виконавчих органів місцевої влади. Дане співвідношення не було витримане лише у м. Рівне, де було опитано 9 депутатів та 6 керівників / заступників керівників підрозділів виконавчих органів місцевої влади. Таким чином, загальний обсяг вибірки склав 225 експертів, в тому числі 149 депутатів місцевих рад та 76 посадовців ОМС.

ДОДАТОК 2

КРАЩІ ПРАКТИКИ ЩОДО ЕФЕКТИВНОЇ ВЗАЄМОДІЇ ОМС З ГРОМАДСЬКІСТЮ ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОЗОРОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ⁴

Досвід м. Вінниці щодо впровадження системи електронного врядування міської ради

З 2008 р. у м. Вінниці працює Центр надання адміністративних послуг «Прозорий офіс»⁵, особливістю якого є активне використання сучасних інформаційних технологій. Також Вінницькою міською радою реалізовано проект «Впровадження системи електронного врядування Вінницької міської ради та територіальної громади міста Вінниці». В ході здійснення проекту були виконані такі роботи:

- розробка єдиної інформаційної мережі виконавчих органів міської ради, організація корпоративної мережі та внутрішньої поштової системи;
- створення ресурсів міської ради в Інтернет;
- впровадження внутрішнього порталу міської ради;
- відкриття Інформаційного центру міської ради для громадян;
- впровадження системи повного документообігу між структурними підрозділами міської ради;
- створення баз даних для автоматизації роботи окремих структурних підрозділів ради.

Такі заходи дозволили посилити прозорість діяльності органів місцевого самоврядування. Адже тепер у вільному доступі знаходяться відомості про місце та час засідань виконавчого комітету. При цьому, пройшовши попередню процедуру реєстрації, кожен мешканець міста може бути присутнім на засіданні виконкому. Запит на інформацію можна подати багатьма способами: поштою, електронним листом, факсом, через телефон, усно. В міській раді відведені спеціальні місця для роботи з документами, запитувач інформації має можливість опрацювати інформацію всіма доступними способами.

Внаслідок цього підвищилася якість та ефективність взаємодії органів місцевого самоврядування з громадськістю. Якщо раніше серед звернень до міського голови переважала категорія особистих прохань про допомогу, то тепер, з впровадженням електронного сервісу звернень та спілкування в онлайн-режимі, громадяни вносять багато конструктивних пропозицій.

Досвід м. Фредрікстад та м. Удевалла із залучення громади до прийняття рішень щодо спрямування бюджетних коштів на розвиток міста

У 2012-2014 рр. Норвезьке м. Фредрікстад та шведське м. Удевалла реалізовували спільний проект «Активніше брати участь»⁶, спрямований на впровадження механізмів залучення громадськості до прийняття рішень щодо спрямування бюджетних коштів на розвиток міста. В межах проекту мешканці міста пропонували ідеї, власні проекти з облаштування міського простору, ревіталізації, розвитку міської інфраструктури тощо. Для обговорення запропонованих проектів створювалися спеціальні комунікативні групи, до складу яких входили мешканці різного віку, статі, поглядів щодо майбутнього розвитку міста. Такий різношерстий склад учасників обговорення проектів надавав можливість мешканцям міста краще зрозуміти потреби різних груп населення і важливість їхніх пропозицій. Згодом проектні пропозиції розміщувалися на інтернет-сторінці, де відбувалося голосування в он-

⁴ Взаємодія органів місцевого самоврядування з громадськістю: стан, перспективи, рекомендації та практики : Аналітичний звіт / Лиска О.Г., Засадко В.В., Юрченко М.М., Томнюк О.Є. – К. : АМУ, 2014. – 28 с.

⁵ Сайт центру адміністративних послуг «Прозорий офіс» Вінницької міської ради [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://transparent.vmr.gov.ua/default.aspx>.

⁶ Engasjer Mer [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.fredrikstad.kommune.no/no/eDemokrati/Rapporterprosjekter/Engasjer-Mer/>.

лайн режимі за найкращий проект. Таким чином громади міст могли самостійно визначити, на який захід, проект необхідно спрямувати бюджетні кошти муніципалітету.

Такі механізми співпраці сформували усвідомлення громадянами того, що відповідальність за ефективність системи місцевого самоврядування несуть не лише органи управління, які утворюють відповідну систему, але і члени територіальної громади. Тісна взаємодія між муніципальними органами та громадянами забезпечила прозорість функціонування органів місцевого самоврядування, посилення відповідальності представників муніципальних органів перед територіальною громадою, підвищення ефективності системи адміністрування місцевих коштів.

Досвід м. Херсона щодо відкритого та системного інформування громадськості про бюджетні витрати

У 2013 р. у м. Херсоні був започаткований проект «Херсонська мапа округів». ⁷ Проект спрямований на зниження корупційних дій чиновників через моніторинг та контроль громадянами Херсона бюджетних витрат на комунальне господарство міста. З цією метою був розроблений спеціальний сайт <http://www.karta-okrugov.pp.ua/>. На сайті з використанням сервісів Google надана інформація про витрати бюджетних коштів херсонської громади на ремонт покрівель, водостоків, каналізації, водопостачання, опалення, ліфтів, закладів освіти тощо окремо за 2011-2014 рр. у розрізі мажоритарних округів міста.

Для посилення ефекту від реалізації проекту було здійснене звернення до представників ЗМІ з проханням розмістити на власних веб-сайтах банер Проекту, щоб ознайомити більшу кількість мешканців громади із можливостями отримання інформації про бюджетні витрати. Крім того, місцеві ЗМІ використовують дані з інтерактивної мапи округів у своїх повідомленнях, публікаціях про ефективність розподілу бюджетних видатків м. Херсона.

Досвід м. Славутича щодо створення інформаційної системи взаємодії влади і громади

В грудні 2010 р. у м. Славутичі Київської обл. розпочалась реалізація проекту зі створення комплексної інформаційної системи взаємодії депутатського корпусу м. Славутич та виборців «Влада + Громада». З метою забезпечення більш сприятливих умов спілкування між міською владою та мешканцями Виконавчий комітет Славутицької міської ради ініціював створення веб-порталу. ⁸

Веб-портал складається з двох частин: зовнішньої та внутрішньої. Під час реєстрації користувача на зовнішньому сайті порталу створюється персональна сторінка, з якої він може спілкуватися з депутатами міської ради, брати участь в обговоренні регуляторних актів, проектів рішень міської ради тощо.

На внутрішньому сайті відбувається підготовка до сесії міської ради. Його користувачами є депутати, працівники секретаріату ради і її виконавчого комітету, інші суб'єкти нормотворчої ініціативи. Кожен депутат має змогу висвітлювати свою діяльність у раді, ця інформація стає доступною для користувачів зовнішнього сайту. Персональна сторінка є робочим кабінетом депутата. Підготовка до сесії міської ради відбувається також безпосередньо на сайті.

Мешканці міста мають можливість розмістити на сайті власні пропозиції до порядку денного, до яких може бути додано проект рішення та інші матеріали, які потрібні депутатам для його прийняття. Відразу після появи на сайті пропозиція стає доступною всім депутатам. Вони, в свою чергу, можуть ознайомитися з нею та внести свої зауваження, ініціювати діалог

⁷ Херсонська мапа округів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.karta-okrugov.pp.ua/p/blog-page.html>.

⁸ Славутицька міська громада [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.e-slavutich.gov.ua/SitePages/home.aspx>.

з автором та зацікавленими громадянами. Прийняті рішення після підписання міським головою публікуються на зовнішньому сайті.

Запровадження інформаційної системи взаємодії влади і громади у м. Славутичі дозволило підвищити рівень поінформованості громадськості про роботу місцевої ради, надати можливість депутатам враховувати думку громадських активістів при ухваленні рішень, залучити до обговорення рішень експертів та представників громадських організацій, надати мешканцям міста зручні електронні інструменти комунікації для впливу на роботу органів місцевого самоврядування.

Досвід м. Українки щодо створення інструментів громадського моніторингу діяльності органів місцевої влади

У 2013 р. в м. Українці Київської обл. стартував проект під назвою «Створення громадської платформи місцевої демократії», представлений громадською організацією «Центр розвитку громади». Головною метою проекту було створення умов для залучення громадськості до прийняття рішень органами місцевого самоврядування, взаємодії громадян і влади шляхом створення громадської платформи місцевої демократії м. Українки.⁹

В межах проекту для підвищення рівня активності громадськості щодо участі в прийнятті рішень на місцевому рівні було запроваджено низку інструментів громадського моніторингу діяльності органів місцевої влади та реалізовано такі заходи:

- здійснено експертну оцінку офіційного Інтернет-порталу Української міської ради;
- проведено соціологічне дослідження задоволеності жителів міста рівнем надання муніципальних послуг;
- здійснено громадську експертизу залучення громадськості до бюджетного процесу;
- розроблено Положення про громадські слухання та винесення рекомендацій депутатському корпусу Української міської ради;
- організовано тренінги для громадськості та органів місцевого самоврядування щодо поширення знань про форми та методи залучення громадян до процесу прийняття владних рішень, інструменти доступу до публічної інформації.

За допомогою здійснених заходів в м. Українці вдалося суттєво покращити механізми участі громадян в управлінні справами громади, взаємодії влади і громадськості, популяризувати демократичні цінності, що формують громадянське суспільство.

---

⁹ Результати проекту «Громадська платформа місцевої демократії міста Українки» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukrainka.org/community/rezultati-proektu-gromadska-platforma-mistsevoyi-demokratiyi-mista-ukrayinki.html>.

ДОДАТОК 3

Щодо проекту Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» (щодо офіційного оприлюднення актів органів та посадових осіб місцевого самоврядування)¹⁰

Закон України «Про місцеве самоврядування» у п.1 статті 59 вказує, що рада в межах своїх повноважень приймає нормативні та інші акти у формі рішень. Пункт 5 статті 59 визначає, що рішення ради нормативно-правового характеру набувають чинності з дня їх офіційного оприлюднення, якщо радою не встановлено більш пізній строк введення цих рішень в дію. Але діючий закон жодним чином не регламентує, у які терміни та у який спосіб дані рішення мають бути оприлюднені. Пункт 11 цієї ж статті визначає, що акти органів та посадових осіб місцевого самоврядування доводяться до відома населення. Та знову жодного визначення, коли та у який спосіб це має бути зроблено.

З метою усунення такої неврегульованості зазначеного питання даний законопроект пропонує чітко визначити, що акти органів та посадових осіб місцевого самоврядування доводяться до відома населення шляхом їх опублікування шляхом їх опублікування у офіційних виданнях і друкованих засобах масової інформації відповідних органів та розміщення на офіційних веб-сайтах органів місцевого самоврядування в глобальній інформаційній мережі Інтернет (у разі наявності останніх) у термін не більше чотирнадцяти днів з дня прийняття.

Опублікування у засобах масової інформації, на думку автора законопроекту, є найефективнішим способом «офіційного оприлюднення» та «доведення до відома населення».

Термін у чотирнадцять днів визначається, виходячи з того, що більшість місцевих видань виходить з періодичністю в один тиждень. Беручи до уваги необхідність підготовки інформації до друку, чотирнадцять днів є достатнім часом для забезпечення цього процесу.

Прийняття даного законопроекту дозволить забезпечити реалізацію права громадян України на інформацію та активізувати їх право на участь в управлінні державними справами.

---

¹⁰ Пояснювальна записка до проекту Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» (щодо офіційного оприлюднення актів органів та посадових осіб місцевого самоврядування) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.google.com.ua/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&cad=rja&uact=8&ved=0CBwQFjAA&url=http%3A%2F%2Fw1.c1.rada.gov.ua%2Fpls%2Fzweb%2Fwebproc34%3Fid%3D%26pf3511%3D42968%26pf35401%3D218528&ei=y8k0VdLwBoqaygPAhoDIBg&usq=AFQjCNGU5q2QFWCeIpRc2CG6e2puCPosLw&bvm=bv.91071109,d.bGQ>